

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

АВРАМЕНКО ОЛЕКСАНДР ЛЕОНІДОВИЧ

УДК 343.985: 343.132

**ОСОБЛИВОСТІ ПОЧАТКОВОГО ЕТАПУ РОЗСЛІДУВАННЯ
ВИКРАДЕННЯ ЛЮДЕЙ, ВЧИНЕНИХ ЗЛОЧИННИМИ
ГРУПАМИ**

12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза;
оперативно-розшукова діяльність

**Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук**

Київ – 2011

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Національній академії внутрішніх справ, Міністерство внутрішніх справ України

Науковий керівник кандидат юридичних наук, доцент
Шарай Людмила Григорівна,
Національна академія внутрішніх справ,
професор кафедри криміналістики та судової медицини

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор

Цимбал Петро Васильович,
Національний університет Державної податкової служби України,
завідувач кафедри кримінального права, кримінального процесу та криміналістики

доктор юридичних наук, старший науковий співробітник

Чернявський Сергій Сергійович,
Національна академія внутрішніх справ,
начальник наукової лабораторії з проблем запобігання та розкриття тяжких злочинів

Захист відбудеться «19» травня 2011 р. о 14 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.007.05 у Національній академії внутрішніх справ за адресою: ДП-680, м. Київ, Солом'янська пл., 1

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національної академії внутрішніх справ за адресою: ДП-680, м. Київ, Солом'янська пл., 1

Автореферат розісланий «13» 04. 2011 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Л. Д. Удалова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Зміни економічних і політичних умов, що відбулися в нашій країні за останні роки, привели до глибокого майнового розшарування суспільства на багатих і бідних, появи великої кількості підприємців, банкірів, інших заможних людей, і, у зв'язку з цим, до появи нових для сучасної України суспільно небезпечних діянь. До числа таких діянь належить і викрадення людей.

Появі цього злочину сприяла ціла низка обставин. По-перше, послідовне збільшення в структурі злочинності корисливо-насиленницьких злочинів визначило появу такого суспільно небезпечного діяння, як викрадення людей. Оскільки відомі форми протиправної поведінки не завжди успішно використовувалися злочинцями для задоволення своїх інтересів, з'явилася потреба в одержанні грошових сум або інших цінностей з використанням більш «ефективних» методів впливу на потерпілих. По-друге, навіть часткове «копіювання» західної економіки неминуче тягне до появи в Україні негативних явищ, що її супроводжують, у тому числі і викрадення людей, які володіють значними грошовими коштами. По-третє, поява викрадення людей, такий же закономірний процес у розвитку злочинності, як і розвиток економічних відносин. По-четверте, умисел на викрадення людини за деякими кримінальними справами, формувався у злочинців під впливом перегляду сучасних «фільмів-бойовиків», прочитаних статей і художньої літератури, в яких описуються способи вчинення цього злочину.

Невисока правова свідомість, всюдозволеність, неповага до прав іншої людини на сучасному етапі розвитку нашого суспільства роблять викрадення людей досить поширеним злочином. Так, з моменту вступу в законну силу нового Кримінального кодексу в 2001 році в Україні було порушено 139 кримінальних справ за фактами викрадення людей, у 2002 році – 177, у 2003 році – 205, у 2004 році – 172, у 2005 році – 178, у 2006 році – 233, у 2007 році – 205, у 2008 році – 279, у 2009 – 338.¹ Як видно з наведених статистичних даних, кількість розглянутих злочинів по всій Україні з року в рік зростає.

Недостатня правова урегульованість підприємництва, неефективна робота господарських і цивільних судів сприяє продовженню вирішення значної частини економічних суперечок не через судові органи, а кримінальними методами, у тому числі з використанням викрадення людей і за допомогою представників кримінального середовища.

Груповий характер більшості випадків викрадення людей обумовлений необхідністю фізичного і психічного впливу на потерпілого, ретельною підготовкою до його вчинення і приховання, збільшенням кількості злочинних груп, що діють на території України, розвитком організованої злочинності.

При цьому необхідно відзначити невисокий відсоток розкриття цих злочинів. Серед головних причин ситуації, що склалась, слід назвати недосконалість проведення досудового слідства, через що переважна більшість

¹ За офіційними даними Департаменту інформаційних технологій МВС України, 2001–2009 рр.

порушених кримінальних справ за ознаками викрадення людини органами досудового слідства зупиняються. Сприяють цьому також нерівномірна розповсюдженість викрадення людей у регіонах держави; труднощі виявлення цих злочинів і встановлення їх ознак, а також подальшого розкриття та розслідування; відсутність відповідних науково-обґрунтованих методичних рекомендацій.

Таким чином, аналіз сучасної практики оперативно-розшукової та судово-слідчої діяльності дозволяє вести мову про незадовільну якість розкриття, розслідування та попередження викрадень людей. Певним чином, цей факт відображає високий рівень професіоналізму злочинних груп, які викрадають людей, але так само свідчить і про наявність серйозних недоліків у діяльності, спрямованій на протидію цим злочинам.

Не можна не вказати і на недостатню розробленість методики розслідування викрадення людей, вчинених злочинними групами, якій у криміналістиці не приділяється належна увага. Проблемі методики розслідування цього злочину донедавна не надавалося значення самостійного напрямку в розділі криміналістичної методики.

Проблеми розслідування та попередження окремих видів злочинів традиційно розглядаються в межах окремих криміналістичних методик, які останнім часом зазнали відчутного якісного та кількісного росту. Зокрема, на цій ниві плідно працювали і працюють такі відомі вчені як Ю.П. Аленін, В.П. Бахін, Р.С. Белкін, В.Д. Берназ, В.М. Биков, О.М. Васильєв, Л.Г. Відонов, І.О. Возгрін, А.Ф. Волобуєв, В.К. Гавло, В.І. Галаган, В.І. Гаєнко, В.Г. Гончаренко, В.А. Журавель, А.В. Іщенко, Н.С. Карпов, О.Н. Колесніченко, В.О. Коновалова, Н.І. Клименко, І.І. Котюк, В.С. Кузьмічов, В.В. Лисенко, В.К. Лисиченко, В.Г. Лукашевич, Є.Д. Лук'янчиков, Г.А. Матусовський, О.В. Одерій, М.В. Салтевський, М.О. Селіванов, М.М. Сербін, М.А. Погорецький, М.В. Салтевський, В.В. Тіщенко, П.В. Цимбал, Л.Д. Удалова, С.С. Чернявський, В.Ю. Шепітько, М.П. Яблоков та інші.

Безпосередньо питання боротьби з викраденнями людей, у тому числі за допомогою криміналістичних засобів і методів, досліджені в роботах Р.А. Адельханяна, А.І. Дворкіна, В.О. Жбанкова, І.М. Колошко, О.Н. Коршунової, В.В. Олішевського, В.М. Пучніна, О.С. Саїнчина, Я.А. Соколової та деяких інших учених, що в той же час не зменшує актуальності теми дисертаційного дослідження, а навпаки, свідчить про існування цілої низки невирішених науково-прикладних проблем. Зокрема, розслідування викрадення людей, вчинених злочинними групами, залишилося недостатньо вивченим.

Тому, з огляду на потреби слідчої практики і критично оцінюючи сучасний стан криміналістичної методики, є підстави вважати, що обрана тема дисертаційного дослідження має потребу в окремому, глибокому і всебічному вивченні.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження проведене відповідно до «Пріоритетних напрямків наукових та дисертаційних досліджень, які потребують першочергового

розроблення і впровадження у практичну діяльність органів внутрішніх справ на період 2004–2009 років», затверджених наказом МВС України від 05.07.2004 № 755, Пріоритетних напрямів наукового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України на період 2010–2014 років, затверджених наказом МВС України від 29.07.2010 № 347, Комплексної програми профілактики злочинності на 2007-2009 роки, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 20.12.2006 № 1767. Проведення цього дослідження передбачено планами науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт Національної академії внутрішніх справ на 2006-2010 роки.

Мета і завдання дослідження. *Мета* дослідження полягає у вивченні підготовки, вчинення і приховування викрадення людей злочинними групами, встановленні особливостей його розслідування і виробленні на цій основі відповідних науково-обґрунтованих пропозицій, практичних рекомендацій, спрямованих на підвищення ефективності розслідування цих злочинів.

Мета дослідження обумовила постановку і вирішення таких *завдань*:

- розробити криміналістичну характеристику викрадення людей, вчинених злочинними групами, і розкрити її значення для розробки методики розслідування та формування типових слідчих ситуацій і версій;

- охарактеризувати злочинні групи, що вчиняють викрадення людей;

- розглянути особливості порушення кримінальної справи за ст. 146 КК України;

- виявити специфіку розслідування викрадення людей, вчинених злочинними групами на початковому етапі, вивчити особливості формування слідчих версій, визначити типові ситуації, що виникають на цьому етапі розслідування, запропонувати оптимальну систему слідчих дій;

- розкрити особливості організації і тактики проведення окремих слідчих дій та оперативно-розшукових заходів, окреслити специфіку одержання інформації з матеріальних та ідеальних джерел, встановити основні форми протидії розслідуванню з боку злочинних груп;

- розглянути особливості взаємодії слідчих та оперативних підрозділів у процесі виявлення, розкриття та розслідування викрадення людей, вчинених злочинними групами.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини, що виникають у діяльності правоохоронних органів стосовно виявлення, розкриття і розслідування викрадення людей, вчинених злочинними групами.

Предмет дослідження – особливості початкового етапу розслідування викрадення людей, вчинених злочинними групами.

Методи дослідження. Теоретичним фундаментом дисертаційного дослідження є діалектико-матеріалістичний метод наукового пізнання соціально-правових явищ та оснований на ньому загальнонаукові і спеціальні методи. Цей метод застосовувався для аналізу взаємозв'язків у механізмі вчинення викрадення людей злочинними групами.

У процесі дослідження використовувались такі загальнонаукові методи як: *формально-логічний* – з метою з'ясування структурних елементів криміналістичної

характеристики викрадення людей, вчинених злочинними групами (підрозділи 1.1, 1.2); *догматичний* – при тлумаченні юридичних категорій, за його допомогою поглиблено та уточнено понятійний апарат (розділ 1); *системний* – при побудові класифікації злочинів, визначенні змісту та взаємозв'язків елементів криміналістичної характеристики й основних етапів роботи з доказовою інформацією (розділ 1, підрозділи 2.1, 2.2, 2.4); *статистичний* – для дослідження ефективності діяльності правоохоронних органів у боротьбі з цими злочинами (підрозділи 1.4, 2.1, 2.4, розділ 3).

Для вирішення окремих теоретичних і прикладних завдань застосовувалися *конкретно-соціологічні методи*: аналіз, анкетування, опитування, узагальнення, які забезпечили емпіричну базу дослідження.

Емпіричну базу дослідження становлять: узагальнення статистичного матеріалу Департаменту інформаційних технологій МВС України про викрадення людей за період 2001–2009 рр.; аналіз за розробленими анкетами 73 архівних та таких, що знаходяться у провадженні, кримінальних справ про викрадення людей за період 2001–2009 рр.; опитування як експертів з цієї проблеми за розробленими анкетами 168 слідчих, які займаються або займалися розслідуванням кримінальних справ про викрадення людей, 128 оперативних працівників підрозділів по боротьбі з організованою злочинністю; аналіз оглядів судово-слідчої практики, офіційних звітів та довідок підрозділів системи МВС України, апарату Генеральної прокуратури України, судових органів усіх ланок.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що за характером і змістом розглянутих питань дисертація є одним із перших монографічним дослідженням в Україні, в якому зроблена спроба розробити основні положення початкового етапу розслідування викрадень людей, вчинених злочинними групами, на основі викладення рекомендацій, спрямованих на підвищення ефективності й оптимізації криміналістичної діяльності з розслідування цієї категорії злочинів. Автором сформульовано концептуально нові наукові положення та висновки, що мають важливе теоретичне і практичне значення, зокрема:

вперше:

- розроблена криміналістична характеристика викрадення людей, вчинених злочинними групами, де розглянуті такі її елементи, як: відомості про злочинні групи, що вчиняють викрадення людей, особу потерпілого, спосіб вчинення злочину, обстановку вчинення злочину, типову слідову картину злочину;

- розглянуті особливості порушення кримінальних справ за ст. 146 КК України, які полягають у додатковому вивченні обстановки, в якій вчинялися злочини даної категорії, пошуку джерел доказової й орієнтовної інформації;

- визначено порядок проведення тактичної операції затримання членів злочинної групи, яка вчинила викрадення людини, з урахуванням слідчих ситуацій: насильницького утримання викраденої особи; результатів переговорів злочинців з родичами і близькими викраденої особи; існування загрози вбивства викраденої людини; непередбачуваності поведінки викраденого та його родичів;

удосконалено:

- підходи щодо організації розслідування злочинів, вчинених організованими групами, на прикладі розкриття злочинної діяльності угруповань, які вчинюють викрадення людей;
- положення щодо напрямів і змісту розробки версій про викрадення людини, вчиненого злочинною групою
- організаційно-тактичні засади провадження окремих слідчих дій на початковому етапі розслідування розглянутої категорії злочинів;
- засоби та методи проведення тактичних операцій зі звільнення викрадених людей і затримання їх викрадачів;

дістали подальшого розвитку:

- теоретичні положення щодо проблем латентності і виявлення фактів викрадення людини, вчиненого злочинною групою, шляхом встановлення ознак, які свідчать про вчинення даного злочину групою осіб;
- шляхи удосконалення вирішення слідчих ситуацій, що виникають на початковому етапі розслідування викрадення людей, які вчиняються злочинними групами, у зв'язку з їх типізацією та урахуванням таких критеріїв: джерел надходження інформації до правоохоронних органів про викрадення людини; факту виконання або невиконання вимог злочинців; обсягу відомостей про злочинців, які вчинили викрадення людини; ступеню поінформованості про вимоги злочинців; результатів затримання злочинців, які вчинили викрадення людини, при виконанні їх вимог;
- організаційно-тактичні засади взаємодії слідчих і оперативних працівників у процесі розслідування викрадення людей, що вчиняються злочинними групами;
- наукові рекомендації та пропозиції щодо удосконалення основних положень організації розслідування викрадення людей, що вчиняються злочинними групами.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що в дисертації сформульовані та обґрунтовані теоретичні положення, висновки і пропозиції, які сприятимуть підвищенню ефективності правоохоронних органів щодо виявлення, розкриття та розслідування викрадень людей, що вчиняються злочинними групами, а також вносять певний вклад у розвиток криміналістики, оскільки розширюють і поглиблюють знання про методику розслідування злочинів даної категорії.

Окремі положення дисертації були використані: у навчальному процесі Київського національного університету внутрішніх справ при викладанні дисципліни «Криміналістика» (акт впровадження від 11 грудня 2007 р.); в якості методичних рекомендацій з розслідування викрадення людей (акт впровадження ГСУ МВС України від 9 грудня 2007 р.).

Проведене дослідження визначається чітко вираженим прикладним аспектом, оскільки містить сукупність методичних рекомендацій, що мають стати зручним інструментом розслідування викрадень людей, що вчиняються злочинними групами.

Апробація результатів дослідження. Результати дисертації обговорювалися на засіданні кафедри криміналістики Національної академії внутрішніх справ, на міжкафедральних семінарах та отримали позитивну оцінку. Основні теоретичні положення дисертації доповідалися на: науково-теоретичній конференції «Україна 2005: поступальна хода до верховенства права» (м. Київ, 15 квітня 2005 року); Всеукраїнській міжвузівській науковій конференції молодих вчених та аспірантів «Проблеми вдосконалення правового забезпечення прав та основних свобод людини і громадянина» (м. Івано-Франківськ, 20 квітня 2007 року); науково-практичній конференції «Криміналістика у протидії злочинності» (м. Київ, 16 жовтня 2009 року); Міжнародній науково-практичній Інтернет-конференції «Державно-правовий розвиток України в умовах політичних змін» (м. Тернопіль, 2010 рік).

Окремі положення дисертації були використані: у навчальному процесі Київського національного університету внутрішніх справ при викладанні дисципліни «Криміналістика» (акт впровадження від 11 грудня 2007 року); як методичні рекомендації для поліпшення діяльності органів внутрішніх справ України з виявлення та розслідування викрадення людей (акт впровадження від 9 грудня 2007 року).

Публікації. Наукові результати проведеного дисертантом дослідження знайшли відображення в 6 публікаціях: 4 одноособові наукові статті у фахових виданнях, затверджених ВАК України, а також 2 тези доповідей, оприлюднених на конференціях.

Структура дисертації визначається метою та завданням дослідження, відповідає логіці наукового пошуку та вимогам ВАК України і композиційно складається зі вступу, трьох розділів, що поєднують чотирнадцять підрозділів, висновку, чотирьох додатків на 14 сторінках та списку використаних джерел (197 найменувань). Повний обсяг дисертації становить 236 сторінки, з них загальний обсяг тексту – 198 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

У **вступі** обґрунтовується актуальність обраної теми дисертації; визначено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; охарактеризовано мету, головні завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження; розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів; наведено дані про їх апробацію та впровадження, а також щодо публікацій, структури й обсягу роботи.

Розділ 1 «Криміналістична характеристика викрадення людей, вчинених злочинними групами» складається з шести підрозділів, присвячених визначенню змісту структурних елементів криміналістичної характеристики цього злочину.

У підрозділі 1.1. «Поняття і структура криміналістичної характеристики викрадення людей, вчинених злочинними групами» зазначається, що криміналістична характеристика є однією з найбільш значущих сучасних

інформаційних моделей, яка використовуються для побудови криміналістичних методик розслідування окремих видів злочинів і являє собою опис ознак, властивих певній категорії злочинів, що мають криміналістичне значення для їх розкриття і розслідування.

Практичне значення такої характеристики виявляється, насамперед, у використанні її інформаційного компонента, коли співробітники правоохоронних органів, з одного боку мають у своєму розпорядженні узагальнену модель викрадення людей, вчинених злочинними групами, а з іншого – криміналістично значущі ознаки, що мають місце в конкретному випадку виявлення та розслідування цієї категорії злочинів. Ефективність використання названої моделі зумовлена систематизацією елементів криміналістичної характеристики й існуванням між ними кореляційних зв'язків, в силу яких встановлення одних елементів дозволяє з достатньою впевненістю прогнозувати характер інших, невідомих на даний момент.

До елементів криміналістичної характеристики викрадення людей, вчинених злочинними групами, автор відносить: відомості про злочинні групи, що вчиняють викрадення людей (включаючи дані про особистість злочинців та їх міжособистісні відносини); особистість потерпілих; спосіб вчинення злочину; обстановку вчинення злочину (час, місце й інші обставини); типову слідову картина злочину.

У підрозділі 1.2. «Відомості про злочинні групи, що вчиняють викрадення людей» йдеться про те, що відомості про злочинні групи, які вчиняють викрадення людей, як елемент криміналістичної характеристики розглядуваного виду злочинів, є сукупністю стійких якісних ознак, обумовлених злочинною діяльністю групи, що визначає закономірності поведінки кожного члена злочинної групи при підготовці і вчиненні викрадення людей, а також особливості їх поведінки на досудовому слідстві.

Даний елемент криміналістичної характеристики, на думку автора, повинен складатися з відомостей про: 1) види злочинних груп, які вчиняють викрадення людей, та їх характеристики; 2) особливості формування і функціонування злочинних груп; 3) особу членів і лідерів злочинних груп.

Результати дослідження свідчать про те, що викрадення людини однією особою – явище досить рідке (2,7 % випадків); викрадення людей в переважній більшості випадків вчиняється групами злочинців: групою осіб за попередньою змовою (56,2 % випадків) та організованою злочинною групою (41,1 % випадків); злочинних груп (без попередньої змови) та злочинних організацій, які були б причетні до викрадення людей нами не виявлено. Основними структурними елементами організованої злочинної групи виступають: 1) лідер групи (особа, як правило, раніше судима, що користується авторитетом у злочинному світі); 2) охоронці (особи, які складають найближче оточення лідера); 3) бойовики (безпосередні виконавці); 4) скарбник (особа, яка зберігає спільні «общакові» кошти); 5) допоміжний персонал (водії автомашин, що використовуються для викрадень, особи, які надають приміщення для утримання потерпілих тощо).

Злочинні групи викрадачів, зазвичай, формуються за такими принципами: проживання їх членів в одному мікрорайоні; загальне місце роботи або навчання; загальні інтереси, заняття; минулі злочинні зв'язки або спільне відбування покарання; родинні, національні зв'язки або земляцтво.

Злочинні групи, які вчиняють викрадення людей, відрізняються озброєністю і технічною оснащеністю. Як правило, вони озброєні ножами та вогнепальною зброєю. Найчастіше злочинні групи мають у своєму розпорядженні автомобілі, мобільні телефони, наручники. Окремі групи прослуховують ефір за допомогою портативних радіостанцій.

Автором встановлена така характеристика типового учасника злочинної групи, що вчиняє викрадення людей: фізично розвинений чоловік у віці від 18 до 35 років, як правило, займається спортом, не має судимості, має середню або середню спеціальну освіту, не працює або працює в комерційній структурі, веде антисоціальний спосіб життя.

У підрозділі 1.3. «Особа потерпілого» автор пише, що при формуванні криміналістичної характеристики злочинів проти особи суттєвого значення набуває віктимологічний аспект і узагальнені дані про особу потерпілих від злочину, що надають слідчому істотну допомогу при висуненні слідчих версій і плануванні розслідування.

Автором встановлені такі типові особливості особистості, властиві особам, які стали жертвами розглянутого злочину: це, як правило, особи чоловічої статі, у віці 18-35 років, які здійснюють комерційну діяльність, володіють значними сумами грошей (або майном) або мають родичів, здатних заплатити викуп. За інших рівних умов по мірі зменшення прибутків знижується і рівень віктимності потенційних жертв.

У підрозділі 1.4. «Спосіб вчинення злочину» обґрунтовано, що способи викрадення людей досить різноманітні і містять у собі підготовчі заходи до вчинення злочину, дії співучасників у ході захоплення, безпосередньо після нього й в процесі наступного утримання потерпілого, а також з приховування слідів злочину.

Для того, щоб краще зрозуміти сутність розглянутого виду злочинів, викрадення людини варто розглядати як багатоетапну злочинну операцію. Це досить складний процес, який навіть у спрощеному вигляді має налічувати декілька етапів діяльності злочинної групи. Реалізація кожного подальшого етапу підпорядкована певній послідовності та єдиній меті, зміст якої виражається у вимогах, які висуваються злочинцями.

Типова модель способу вчинення викрадення людини злочинними групами, на погляд автора, складається з таких етапів: 1) пошук «об'єкта викрадення» і збір інформації про нього; 2) розробка плану викрадення, розподіл ролей між викрадачами, підготовка спеціальних засобів і приміщення для наступного утримання потерпілого; 3) напад і вилучення викраденого з природного мікросоціального середовища (захоплення); 4) переміщення його до місця постійного або тимчасового утримання; 5) утримання викраденого (як правило, у спеціально підготовленому для цього приміщенні); 6) пред'явлення вимог

близьким потерпілого (або йому самому), які є необхідною умовою для його звільнення; 7) одержання викупу і звільнення викраденого (якщо викрадення було вчинене з метою одержання викупу); 8) приховування слідів злочину.

У підрозділі 1.5. «Обстановка вчинення злочину» автор зазначає, що обстановка вчинення викрадення людей злочинними групами містить у собі такі елементи: кількісний склад злочинців і викрадених; час і місце захоплення, переміщення й утримання викрадених; взаємини учасників кримінального конфлікту та інші фактори.

Виконання злочинних операцій, обумовлює приблизно такий розподіл кількості учасників: у захопленні жертви і її переміщенні беруть участь дві-три особи або більше; в утримуванні потерпілого – від двох до п'яти злочинців.

Стосовно кількості викрадених, то необхідно вказати, що в переважаючій кількості випадків злочинні групи здійснюють викрадення однієї людини, однак слідчій практиці відомі випадки викрадення відразу декількох осіб (11,0 % від загального числа вивчених кримінальних справ).

У переважній більшості випадків люди стають жертвами викрадень в другій половині дня, саме в той час, коли вони повертаються додому з роботи або навчання.

При викраденні людей найбільш ймовірним місцем їх захоплення можуть бути: квартира (будинок), дача, гараж, місце роботи потерпілої особи (43,8 % випадків), шлях від житла до місця роботи (навчання) (37,0 % випадків) та ін.

Місце для таємного утримання викраденого у переважній більшості випадків готується заздалегідь. Найчастіше таким місцем буває окрема квартира, будинок, дача чи гараж одного із злочинців (34,2 % випадків) або спеціально облаштоване для цього приміщення, наприклад, горище або підвал (41,1 % випадків).

У підрозділі 1.6. «Типова слідова картина злочину» обґрунтовано, що типова слідова картина є обов'язковим елементом криміналістичної характеристики викрадення людей, вчинених злочинними групами, оскільки її зміст виступає практичним інструментом та своєрідним орієнтиром у виборі напрямів розкриття та розслідування цього злочину.

У справах про викрадення людей, вчинених злочинними групами, криміналістичний інтерес представляють не тільки сліди злочинців, але й сліди потерпілих. Дуже важливо правильно визначити, які саме сліди і де повинні або могли залишитися в результаті вчинення розглянутого злочину.

Пошук слідів доцільно проводити, як на місці захоплення, так і на місці утримання викраденого, а також у транспортному засобі, що використовувався для перевезення потерпілого. Оскільки мова завжди йде не тільки про матеріальні, але й про ідеальні сліди, їх носії (джерела) варто виявляти і за маршрутом руху транспортного засобу, що використовувався злочинцями.

Специфіка розглянутих злочинів така, що вони, іноді, відбуваються при очевидцях. Найчастіше очевидцями можуть бути родичі, знайомі викраденого. Від них є можливим отримання відомостей про статі викрадачів, їх вік,

зовнішній вигляд, особливі прикмети, автотранспорт, напрямок руху та деякі інші дані, що мають значення для встановлення особистості злочинців.

Розділ 2 «Початковий етап розслідування» містить чотири підрозділи.

У підрозділі 2.1. *«Особливості порушення кримінальної справи»* акцентовано увагу на тому, що у випадку викрадення людей, вчинених злочинними групами, необхідно враховувати те, що переважно всі злочини мають велику латентність, особливо тоді, коли з тих чи інших причин злочини не одержують громадського розголосу.

Важливу роль у зниженні латентності розглянутих злочинів здатне відігравати повноцінне їх розслідування, в процесі якого повинні виявлятися всі учасники злочинних груп. Підвищення ефективності розслідування, притягнення викрадачів до кримінальної відповідальності сприяло б формуванню більшої довіри до правоохоронних органів.

Для того, щоб у результаті дослідчої перевірки можна було дійти до ймовірного висновку про викрадення, необхідно, щоб інші, найбільш можливі, причини зникнення особи були перевірені і по можливості виключені. Для цього спочатку визначають причини зникнення, які були б можливі в даному випадку за допомогою збирання конкретних фактичних даних. Таким чином, зміст перевірки повідомлень про викрадення людини можна розділити на три стадії: 1) з'ясування обставин зникнення; 2) висування, виходячи з цих обставин, версій про причини зникнення; 3) перевірка цих версій.

Порушення кримінальної справи і перехід до стадії досудового розслідування неминуче поєднані з виявленням процесуальної активності органів розслідування. Тому, у деяких випадках, при встановленні причетності до викрадення людей організованих злочинних груп, не слід квапитися з порушенням кримінальної справи, а доцільно перенести акцент на оперативно-розшукові заходи. Так необхідно діяти у ситуаціях, коли викрадений ще не звільнений і, крім того, є підстави вважати, що окремі співробітники правоохоронних органів можуть бути причетні до діяльності злочинної групи. У такій ситуації, негайне порушення кримінальної справи може поставити під загрозу життя потерпілого.

У підрозділі 2.2. *«Типові слідчі ситуації та основні напрями розслідування»* автор на підставі узагальнення судово-слідчої практики класифікував слідчі ситуації у справах про викрадення людей, вчинених злочинними групами, які виникають на початковому етапі розслідування, на дві групи залежно від обсягу й змісту даних, що слугували підставою до порушення кримінальної справи, та інформації про злочинців. Ці ситуації такі: 1) наявні ознаки викрадення людини, викрадений звільнений, проте злочинці залишаються невідомими; 2) наявні ознаки викрадення людини і є відомості про злочинців.

У першій ситуації діяльність слідчого має бути спрямована на виявлення і систематизацію максимальної кількості доказової та орієнтовної інформації, що характеризує особу злочинців і характер події. Розслідування починається з допиту, огляду і судово-медичної експертизи потерпілого. Після цього допитуються особи, яким пред'являлись вимоги про викуп, свідки захоплення

потерпілого. Крім того, проводяться огляди місць його захоплення і утримання, а також відтворення обстановки і обставин події з метою перевірки показань потерпілого. Встановленню місця утримання, а також одержанню інформації про суб'єктів злочину можуть сприяти експертизи одягу, взуття потерпілого, а також виявлених при оглядах слідів.

У другій ситуації важливим напрямом діяльності є перевірка обґрунтованості підозри у відношенні конкретних людей. У цих ситуаціях головною версією є обґрунтоване припущення про причетність підозрюваних до викрадення. Для її перевірки дані, що послужили підставами для порушення кримінальної справи у відношенні підозрюваного, а також для затримання або обрання запобіжного заходу до пред'явлення обвинувачення, повинні бути трансформовані в докази, якщо цього ще не було зроблено. Наявна доказова база повинна бути розширена шляхом пошуку нових джерел і носіїв інформації, втілення її у форму доказів. Крім того, визначається відносність, допустимість і достовірність зібраних доказів, їх достатність для прийняття слідчим рішення про пред'явлення підозрюваному обвинувачення або про закриття відносно нього кримінальної справи.

У підрозділі 2.3. «Система типових версій» автор встановив, що у розслідуванні викрадення людей поряд з особистим досвідом великої практичної та теоретичної значущості набувають системи типових версій. Враховуючи загальнотеоретичні положення криміналістики про систему слідчих версій і результати даного дослідження система типових версій у справах про викрадення людей, на погляд автора, має містити два структурних рівні: а) загальні версії як припущення щодо події злочину в цілому або окремих елементів складу злочину; б) окремі версії, пов'язані з припущеннями щодо інших, більш окремих (детальних) обставин вчинення викрадення людини.

Типовими загальними версіями у справах про викрадення людей злочинними групами є такі: 1) факт вчинення викрадення людини незаперечний; 2) має місце викрадення людини, пов'язане з вчиненням інших злочинів (вбивство, тяжке тілесне ушкодження, вимагання, бандитизм та ін.); 3) вчинено не викрадення людини, а інший злочин (незаконне позбавлення волі, захоплення заручників, вимагання та ін.); 4) факт вчинення викрадення людини відсутній; особа, яка звернулася з заявою про вчинення відносно неї викрадення людини, зробила це з метою одержання грошових коштів або матеріальних цінностей від рідних, знайомих, ділових партнерів; 5) факт вчинення викрадення людини відсутній; має місце зникнення людини за інших обставин (у тому числі некримінальних).

При розслідуванні викрадень людей, вчинених злочинними групами, найбільшої уваги заслуговують окремі версії, які містять припущення: про мотиви викрадення людини; час і місце захоплення викраденого; способи його захоплення, переміщення й утримання; місце утримання жертви; місце перебування злочинців; риси та якості підозрюваних, кількісний склад групи, її технічну оснащеність і озброєність; тип злочинної групи; способи вимагання тощо.

У підрозділі 2.4. «Особливості взаємодії слідчих та оперативних працівників у процесі розслідування» підкреслено, що кримінальні справи про викрадення людей, які вчинені злочинними групами, найчастіше відрізняються складністю і багатоепізодністю, мають великий резонанс, їх розслідування вимагає спеціальної підготовки слідчих та оперативних працівників, досвіду практичної роботи та пов'язане з проведенням великого обсягу оперативно-розшукових заходів і слідчих дій за участю різних підрозділів органів внутрішніх справ. Тому, у таких випадках доцільно приймати рішення про створення слідчо-оперативних груп. Можливість оперативних апаратів здійснювати негласні оперативно-розшукові функції і відсутність таких у слідчого надає розслідуванню в цьому випадку зовсім нових і винятково оптимальних властивостей.

Взаємодія слідчих з оперативними працівниками здійснюється в двох основних формах: процесуальній й організаційно-тактичній. До процесуальної форми взаємодії відносяться: а) виконання органом дізнання доручень і вказівок про проведення розшукових і слідчих дій; б) надання органом дізнання слідчому допомоги у проведенні окремих слідчих дій.

До організаційно-тактичної форми відносяться: а) створення слідчо-оперативних груп і робота в них; в) спільне планування розслідування і окремих слідчих дій; г) систематичний обмін інформацією; д) спільне обговорення ходу та результатів роботи тощо.

Особливості взаємодії залежать у кожному конкретному випадку від характеру слідчої ситуації, що склалася на даному етапі розслідування.

Третій розділ «Тактика проведення окремих слідчих дій» складається з чотирьох підрозділів.

У підрозділі 3.1. «Огляд місця події» йдеться про те, що в справах про викрадення людей, які вчиняються злочинними групами, дана слідча дія є важливим засобом доказування. Сліди, що виявлені на місці події, при уважному їх огляді, ретельному вивченні та оцінці дозволяють правильно зрозуміти обстановку місця події та зробити важливі висновки для успішного розслідування.

У справах про злочини розглянутої категорії можна виділити такі види місця події: 1) місце захоплення потерпілого; 2) місце насильницького утримання потерпілого; 3) місце передачі викупу; 4) місце звільнення викраденого.

Своєчасно проведений огляд місця події дозволяє одержати інформацію про стать злочинця, його вік, професійні звички, знання, вміння, потреби і звички, про мотиви вчиненого злочину, про риси характеру і психологічні особливості злочинця, а також інформацію про захоплення, переміщення й утримання викраденого, виявленні сліди злочину та інші об'єкти – речові докази, що мають значення для розкриття цього злочину. Навіть при відсутності будь-яких речових доказів результати огляду здатні допомогти слідчому правильно уявити і оцінити обстановку злочину. Зокрема, при такому огляді надається можливість встановити, звідки можна було бачити або чути подію, що відбувалась, які сліди перебування на цьому місці могли залишитися на тілі, одязі або взутті підозрюваних.

У підрозділі 3.2. «Допит потерпілих і свідків» звертається увага на те, що допит потерпілого в справах про злочини даної категорії дозволяє одержати інформацію не тільки про кількість злочинців, мотиви їх дій, ознаки зовнішності, особливості поведінки, ступінь організованості групи, погодженість дій її учасників, спосіб вчинення злочину, а також з'ясувати роль кожного із злочинців у вчиненому злочині та отримати додаткові докази. При цьому слід враховувати, що викрадені після їх звільнення можуть перебувати у тяжкому фізичному і психологічному стані, викликаному пережитим страхом, перенесеним фізичним насильством тощо. Тому в ході допиту бажано створювати умови для довірливого спілкування з потерпілим, уникаючи без потреби загострення ситуації, демонструвати зацікавленість в одержанні повної і достовірної інформації. При виникненні різних ускладнень, викликаних необ'єктивністю допитуваного, його бажанням приховати деякі неприємні для себе факти, необхідно виявляти наполегливість в одержанні достовірних показань, але при цьому поводитися коректно, не допускати зайвого загострення ситуації.

Специфіка вчинення розглядуваного виду злочинів дозволяє виділити такі категорії свідків: а) особи, яким пред'являлися вимоги про виплату викупу за звільнення викраденого; б) очевидці спостереження за жертвою, яке здійснювалося викрадачами перед її викраденням; в) очевидці захоплення потерпілого; г) очевидці насильницького утримання викраденого; д) очевидці, які були присутні при передачі викупу; е) очевидці, які спостерігали обставини звільнення викраденого.

Важливого доказового значення в процесі розслідування викрадень людей мають показання свідків-очевидців. Незважаючи на те, що ці злочини, найчастіше вчиняються в їх присутності, встановити очевидців можливо не в усіх випадках, що обумовлено наступними обставинами: по-перше, викрадачі прагнуть звести до мінімуму небезпеку появи очевидців; по-друге, з почуття страху громадяни не бажають брати участь у кримінальній справі як свідки.

У підрозділі 3.3. «Затримання підозрюваних» зроблено акцент на тому, що затримання, як і всі інші елементи організації розкриття викрадення людей, вчинених злочинними групами, має свою специфіку, яка обумовлена певною складністю слідчих ситуацій: насильницьким утриманням викраденого; переговорами злочинців з родичами і близькими викраденого; існуванням загрози вбивства викраденої людини; непередбачуваністю поведінки викраденого і його родичів.

При вирішенні комплексного завдання під час проведення тактичної операції (звільнення викрадених і затримання злочинців) завжди необхідно пам'ятати, що неправильна оцінка вихідної інформації може спричинити непередбачувані наслідки. Особливо варто застерегтися від непередбаченого і передчасного затримання підозрюваних до звільнення викрадених, життя яких у такій ситуації ставиться під загрозу.

Затримання встановлених співучасників доцільно проводити одночасно, щоб вони не могли сповістити про це один одного, зникнути або знищити докази.

З цією метою повинні бути продумані тактично найбільш сприятливий час, місце затримання, ефективні прийоми здійснення цієї слідчої дії, що забезпечують її раптовість, а також безпека оперативних працівників і потерпілих.

У підрозділі 3.4. «Допит підозрюваних» підкреслено, що однією з найбільш важливих, дуже складних, найчастіше конфліктних, слідчих дій початкового етапу розслідування викрадення людей, вчинених злочинними групами, є допит підозрюваного.

Допит підозрюваних доцільно проводити безпосередньо після затримання, тому що під впливом фактору раптовості, психічного й емоційного збудження допитувані зазвичай не здатні надати які-небудь розумні доводи у своє виправдання, а виникаючі при цьому явні протиріччя в їх показаннях можуть бути успішно використані слідчим для викриття неправди. Тому виключається можливість обмірковування і розробки логічно правильно побудованої «версії захисту».

До моменту допиту підозрюваного, який проводиться негайно після його затримання, слідчий, як правило, не має у своєму розпорядженні достатніх доказів, що могли б бути пред'явлені допитуваному. Тому основними тактичними прийомами при проведенні такого допиту є: аналіз і деталізація показань; постановка контрольних запитань; використання протиріч у показаннях, протиріч з іншими матеріалами кримінальної справи, а також протиріч у показаннях співучасників; використання позитивних якостей допитуваного.

ВИСНОВКИ

У *висновках* на основі проведеного комплексного й системного дослідження проблем розслідування викрадення людей, вчинених злочинними групами, сформульовано теоретичні положення та рекомендації, що мають значення для науки та правоохоронної практики, зокрема:

1. Елементами криміналістичної характеристики викрадення людей, вчинених злочинними групами є: 1) відомості про злочинні групи, що вчиняють викрадення людини; 2) особа потерпілого; 3) спосіб вчинення злочину; 4) обстановка вчинення злочину; 5) типова слідова картина.

2. Встановлено, що викрадення людини, в більшості випадків, вчиняється групою осіб за попередньою змовою або організованою злочинною групою.

3. Розглянута специфіка діяльності працівників оперативних підрозділів міліції та слідчих на стадії порушення кримінальної справи за злочинами про викрадення людей, вчинених злочинними групами, яка обумовлена: особливостями механізму вчинення викрадення людини, одержання первинної інформації, а також підвищеною латентністю цього виду злочину.

4. Обґрунтовано ситуаційний підхід до розслідування викрадення людей, вчинених злочинними групами, який надає можливість «формалізувати» процес розслідування, обирати напрям розслідування та оптимізувати його. Кожна

ситуація служить вихідним положенням для розробки слідчим програми подальших дій, а урахування і правильна оцінка слідчих ситуацій при розслідуванні дають змогу визначити оптимальну послідовність слідчих дій та оперативно-розшукових заходів, а також порядок їх проведення.

5. Розглянуті типові версії у справах про викрадення людей, вчинених злочинними групами, зокрема: 1) факт вчинення викрадення людини незаперечний; 2) має місце викрадення людини, пов'язане з вчиненням інших злочинів (ст. 115, 121, 189, 257 КК України та ін.); 3) вчинено не викрадення людини, а інший злочин (ст. 147, 189 КК України та ін.); 4) факт вчинення викрадення людини відсутній; особа, яка звернулася з заявою про вчинення відносно неї викрадення людини, зробила це з метою одержання грошових коштів або матеріальних цінностей від рідних, знайомих, ділових партнерів викрадення людини; 5) факт вчинення викрадення людини відсутній; має місце зникнення людини за інших обставин (у тому числі некримінальних).

6. Обґрунтовано положення, що ефективність взаємодії слідчого з оперативними підрозділами під час розслідування злочинів вказаної категорії обумовлена, в першу чергу, домінуючим розвідувально-пошуковим і конспіративним характером оперативно-розшукової діяльності і переважно доказовою спрямованістю кримінально-процесуальної діяльності, що реалізується гласно. Підвищення ефективності взаємодії між слідчим і оперативним працівником потребує: а) ознайомлення слідчого з наявними оперативними матеріалами і спільну розробку плану їх реалізації; б) проведення аналізу розслідування за реалізованими оперативними матеріалами з метою виявлення типових помилок і прорахунків; в) здійснення обговорення за результатами проведення комплексних операцій, що включали оперативно-розшукові заходи та слідчі дії.

7. Встановлено, що серед криміналістичних засобів розкриття викрадення людей, вчинених злочинними групами, на початковому етапі розслідування важливе місце належить тактичній операції із затримання членів групи. Її проведення є ситуаційно обумовленим і враховує розміщення викраденого, результати переговорів злочинців з родичами, потенційну можливість вбивства викраденої людини, характеристику злочинної групи, непередбачуваність поведінки її членів, викраденого і його родичів.

8. Розслідування викрадення людей, вчинених злочинними групами передбачає проведення комплексу слідчих дій, організаційних та оперативно-розшукових заходів, а визначення комплексу таких дій залежить від слідчої ситуації та обраного напрямку розслідування. На початковому етапі розслідування досліджуваних злочинів найбільш характерними є такі слідчі дії: затримання підозрюваного, огляд місця події; допит свідка, підозрюваного (обвинуваченого), потерпілого. Тактичні особливості проведення цих слідчих дій обумовлені слідчими ситуаціями, що склалися в процесі розслідування, і механізмом вчинення злочину.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Авраменко О. Л. Криміналістичні аспекти незаконного позбавлення волі та викрадення людини / О. Л. Авраменко // Криміналістичний вісник : наук.-практ. зб. / ДНДЕКЦ МВС України ; КНУВС ; редкол. : Є. М. Моїсєєв (голов. ред.) та ін. – К. : «Ін Юре», 2006. – № 1 (5). – С. 95–100.

2. Авраменко О. Л. Суть кримінально-правового та криміналістичного дослідження незаконного позбавлення волі та викрадення людини / О. Л. Авраменко // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична : зб. наук. праць / Головний редактор В. Л. Ортинський. – Львів, 2007. – Вип. 1. – С. 170–176.

3. Авраменко О. Л. Тактичні особливості огляду місця події при розслідуванні кримінальних справ про викрадення людей, які вчинені злочинними групами / О. Л. Авраменко // Іменем Закону. Науковий вісник. – 2007. – № 1 (2). – С. 26–28.

4. Авраменко О. Л. Криміналістична характеристика способів викрадення людини / О. Л. Авраменко // Підприємництво, господарство і право. – 2009. – № 10 (166). – С. 87–89.

5. Авраменко О. Л. Особливості початкового етапу розслідування викрадення людини, вчиненого злочинними групами / О. Л. Авраменко // Проблеми вдосконалення правового забезпечення прав та основних свобод людини і громадянина : матеріали Всеукр. міжвузівської наук. конф. молодих вчених та аспірантів, (м. Івано-Франківськ, 20 квіт. 2007 р.). – Івано-Франківськ, 2007. – С. 309–311.

6. Авраменко О. Л. Слідова картина як елемент криміналістичної характеристики викрадення людини / О. Л. Авраменко // Державно-правовий розвиток України в умовах політичних змін : матеріали Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. : у 2 ч. – Тернопіль, 2010. – Ч. 2. – С. 3–5.

АНОТАЦІЯ

Авраменко О. Л. Особливості початкового етапу розслідування викрадення людей, вчинених злочинними групами. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність. – Національна академія внутрішніх справ. – Київ, 2011.

У дисертації узагальнено результати дослідження викрадень людей, вчинених злочинними групами. Вивчено їх сутність та характерні особливості. На основі аналізу теоретичних концепцій та практики розкрито зміст основних елементів криміналістичної характеристики, виявлено та описано їх взаємозв'язки.

Головною метою роботи є визначення особливостей початкового етапу розслідування викрадень людей, вчинених злочинними групами, що зумовило розгляд проблем порушення кримінальної справи, розв'язання типових слідчих ситуацій, визначення особливостей взаємодії слідчого з оперативними підрозділами, проведення слідчих дій тощо. Дослідження набуло практичного втілення у розроблених на його основі методичних рекомендаціях для правоохоронців.

Ключові слова: викрадення людини, жертва викрадення, злочинна група, криміналістична характеристика, слідча ситуація, типова версія.

АННОТАЦІЯ

Авраменко А. Л. Особенности первоначального этапа расследования похищения людей, совершённых преступными группами. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.09 – уголовный процесс и криминалистика; судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность. – Национальная академия внутренних дел. – Киев, 2011.

В диссертации обобщены результаты исследования похищений людей, совершенных преступными группами. Изучена их сущность и характерные особенности. На основе анализа теоретических концепций и практики раскрыто содержание основных элементов криминалистической характеристики, выявлены и описаны их взаимосвязи.

Основной целью работы является определение особенностей первоначального этапа расследования похищений людей, совершенных преступными группами, которая обусловила рассмотрение проблем возбуждения уголовного дела, решения типичных следственных ситуаций, определение особенностей взаимодействия следователя с оперативными подразделениями, проведения следственных действий и т. п.

Эмпирическую базу исследования составляют систематизированные материалы статистической отчетности, обобщенные результаты изучения 73 уголовных дел, обобщенные данные опросов 168 следователей и 128 оперативных работников. При рассмотрении отдельных вопросов широко использована оперативно-розыскная, следственная и судебная практика, а также другие материалы, собранные в подразделениях Министерства внутренних дел Украины.

В работе предложен типовой алгоритм следственно-оперативных мероприятий на этапе реализации материалов о похищении человека, совершённого преступной группой. Разработанная автором программа совместных действий следователя и оперативного работника по сбору доказательств построена с учетом передового опыта и позволяет выявить наиболее эффективные пути производства по уголовному делу.

Автор определил, что криминалистическая характеристика преступных групп, совершающих похищения людей, состоит из следующих элементов:

сведения о виде преступной группы, совершающей похищения людей, и ее характеристика; сведения об особенностях формирования и функционирования преступных групп; сведения о личности членов и лидеров преступной группы. Кроме этого, основными структурными элементами организованной преступной группы, специализирующейся на похищениях людей, являются: лидер группы, охранники, боевики, держатель «общака», вспомогательный персонал.

Возбуждение уголовного дела и переход к стадии досудебного расследования обусловлены процессуальной активностью органов расследования. У некоторых случаях при установлении причастности к похищению людей организованными преступными группами, не стоит торопиться с возбуждением уголовного дела, а следует активно проводить оперативно-розыскные мероприятия. В этой ситуации непродуманное возбуждение уголовного дела может нести потенциальную угрозу жизни потерпевшего.

Эффективность взаимодействия следователя с оперативными подразделениями во время расследования похищения людей обусловлена доминирующим разведывательно-поисковым и конспиративным характером оперативно-розыскной деятельности и преимущественно доказательственной направленностью уголовно-процессуальной деятельности, реализующейся гласно.

Повышение эффективности взаимодействия между следственными и оперативными работниками предполагает ознакомление следователя с имеющимися оперативными материалами и совместную разработку плана их реализации; проведение анализа расследования по реализованным оперативным материалам с целью определения типичных ошибок и просчетов; осуществление обсуждения результатов проведения комплексных операций, включающих оперативно-розыскные мероприятия и следственные действия.

Исследование определяется четко выраженной прикладной направленностью и находит практическое внедрение в разработанных на его основе методических рекомендациях для сотрудников правоохранительных органов.

Ключевые слова: похищение человека, жертва похищения, преступная группа, криминалистическая характеристика, следственная ситуация, типичная версия.

SUMMARY

Avramenko A. L. The features of the initial stage of investigation of kidnapping committed by the criminal groups. – Manuscript.

Thesis for awarding the candidate of law degree in specialty 12.00.09 – Criminal procedure and criminalistics; forensic examination; operational investigative activity. – The National Academy of Internal Affairs. – Kyiv, 2011.

The results of research of kidnapping committed by the criminal groups are generalized. It is studied the nature and their characteristic features. On the basis of the

analysis of the theoretical concepts and practice is explored the contents of the basic elements of the criminalistic characteristics, their interrelations are detected and described.

The basic purpose of the work is definition of the features of the initial stage of investigation of kidnapping committed by the criminal groups resulting the consideration of the problems of institution of criminal proceeding, the solution of the typical investigative situations, the definition of the features of interaction of the investigator and the operative subdivisions, the carrying out of the investigation actions, etc. Research has become the practical implementation in the methodical recommendations developed on its basis for law enforcers.

Key words: kidnapping, a victim of abduction, criminal group, criminalistic characteristic, investigative situation, typical version.